

תוכן עניינים

1.....	תוכן עניינים
2.....	פרק 1 : ספורט ומגדר
5.....	פרק 2 : תקשורת הספורט וייצוגים מגדריים
8.....	פרק 3 : שאלת המחקר
11.....	פרק 4 : ממצאים
14.....	פרק 5 : דיון ומסקנות
17.....	פרק 6 : רשימת מקורות

פרק 1: ספורט ומגדר

מטרת פרק זה היא להבין את התפיסות המגדריות המוטמעות בספורט כשדה חברתי. כפי שפרק זה יראה, ההטייה המגדרית מבוססת על מספר גורמים אשר השפעתם קיימת עד היום. אמנם, במאה השנים האחרונות ישנו שינוי ניכר במעמד הנשים וביחס לספורט נשים, אך התפיסות המגדריות המסורתיות עדיין קיימות ומשפיעות. הבנת רקע זה היא הכרחית על מנת לעסוק בשאלת המחקר של עבודה זו שעוסקת בייצוגים של ספורטאיות בתקשורת הספורט מתוך הנחה שאופן הסיקור התקשורתי של ספורט הוא שיקוף ושעתוק של התפיסות המגדריות הקיימות.

1.1 ספורט כזירת מאבק מגדרית

ספורט, כמו כל זירה ציבורית, הוא זירה למאבקי כח ושליטה, במקרה זה- מגדריים. באופן מסורתי ספורט מקושר ומשוך לגבריות (גלילי ואחרים, 2000; Pringle, 2017). על פי ברנשטיין וגלילי (Bernstein and Galily, 2008) מדובר בתפיסות מיושנות על פיהן גברים נעלים על נשים מבחינה ביולוגית ו"העיסוק של גברים בספורט הוא תופעה טבעית, בעוד ההשתתפות הנשית בזירה חברתית זו היא חריגה" (שם: 176). תפיסות שכאלו מדגישות את ההלימה הגבוהה בין תכונות הנחשבות לגבריות לבין התכונות והדרישות הנתפסות מאתלטים (ואתלטיות): כח פיזי, תחרותיות, חוסן נפשי, זריזות ומבנה שרירי (Tamir et al, 2017). על פי שרר ובלקבורן (Scharrer and Blackburn, 2018) ספורט מזוהה עם תוכנות הנתפסות כגבריות כאגרסיביות, תחרותיות וכח. תמיר ואחרים (2017) מזהים בנוסף גם קשר חזק בין עולם הספורט ועולם הצבא כדוגמא נוספת לקישור החזק הקיים בין גבריות וספורט. קשר זה מתבטא בשימוש בשפה דומה (מושגים כמו אימונים, לוחמים, טקטיקות, קרבות ועוד) ויצירת תמונה של המציאות על פיה בשני המקרים מדובר בסביבות גבריות שנוכחות נשית עלולה לפגוע בהן. מעבר להאדרת הגבריות לעצמה, המשמעות והמטרה של ההדרה של נשים והשארתן מחוץ לזירות חברתיות אלו היא מאבקי כח: הזדהות הנשים משמרת את עמדת הכח והשליטה של הגברים ומנציחה את מעמדן המשני והנחות של נשים.

כדוגמאות לכך פרינגל מציג נתונים לגבי מוסדות המובילים על ידי גברים שפעלו באופן מוצהר, ומוצלח לרוב, למניעת השוואת המעמד בין ספורטאים וספורטאיות, מניעת תקציבים לספורט נשים ושימור התדמית של ספורטאיות נשים כנחותות לעומת מקביליהם הגברים. ווקר ובופ (Walker and Bopp, 2011), כמו כן קואקלי (Coakley, 1994) מציגים גם הם מספר דוגמאות להפליה, דחיקה לשוליים ואי ייצוג של נשים. הם מראים למשל שבעוד גברים מחזיקים במשרות אימון רבות בספורט נשים, התופעה ההפוכה לא קיימת. הם מנתחים את הטיעונים המובאים להצדקת מצב זה, שוללים אותן וקובעים שאין סיבה אחרת לכך מאשר הפליה על בסיס מגדר. הם מראים בנוסף כיצד נשים תת מיוצגות בתפקידי ניהול והנהגה במוסדות ספורט. תמיר ואחרים (2017) מוסיפים שבמספר ענפים עדיין קיימים הבדלים גדולים בין המגדרים (התעמלות קרקע למשל), את המשך קיומם של מקצועות נשיים בלבד (שחייה צורנית למשל) והעובדה שעדיין אירועי ספורט גברים תמיד יקבלו עדיפות על פני אירועי ספורט נשים.

1.2 מגדר ותרבות

האבחנה הברורה בין נשים וגברים כה מבוססת ומושרשת בספורט עד שהיא נתפסת כמובנת מאליה. בן פורת (2010) טוען שההפרדה המגדרית בספורט והיחס המפלה כלפי ספורט הנשים נשען על שני יסודות: תרבותי וגנטי. הוא טוען שעל אף שלא ניתן להתעלם לחלוטין מהמרכיב הגנטי, המרכיב התרבותי הוא החשוב, וזה הוא שמאפשר את הפרקטיקות ודפוסי הפעולה היוצרים אי שוויון והטיה מגדרית. יותר מכך- התרבות היא שמשפיעה על המשקל שניתן למרכיב הגנטי. מולר (Müller, 2016) מרחיבה על נושא זה ומראה כיצד ההפרדה המגדרית היא תוצאה של מיסוד תרבותי. היא מראה שהיסטורית לא בכל תחומי הספורט הייתה הפרדה מגדרית, או לכל הפחות לא באותה רמה. ההפרדה המגדרית בספורט הוטמעה באופן ממוסד לאורך זמן באופן מכוון כדי לשקף ערכים תרבותיים של היחסים בין המינים. היא מסכמת בקביעה שכל עוד לא יהיה שינוי בערכים התרבותיים, לא ייתכן שינוי בתוך הספורט. בהקשר זה מעניין לציין גם את מאמרם של ג'נטילה ואחרים (Gentile et al, 2018) לגבי ההשפעה של סטראוטיפים מגדריים על תפקודן של ספורטאיות. הם מראים שאכן ישנה השפעה כזו, והיא שלילית לרוב מבחינת הערכת היכולות והכישורים של הספורטאיות את עצמן. על פי ג'נטילה ואחרים, זו עדות משמעותית לחוזק של ההקשרים התרבותיים בנוגע להבדלים מגדריים בספורט.

1.3 הטיה מגדרית בספורט כיום

כפי שתמיר ואחרים (Tamir et al, 2017) מראים, כיום המצב שונה מפעם. הנוכחות של נשים בספורט הולכת וגדלה, מעמדן של הספורטאיות עולה ובמספר ענפי ספורט אפשר לדבר על שוויוניות מסוימת. עם זאת, יש לסייג שינויים אלו. כפי שפרינגל (Pringle, 2017) טוען, לא חל שינוי משמעותי מספיק. בשל כך הוא טוען שאמנם עידן ה'הגמוניה הגברית' בספורט הסתיים, אך עדיין ישנה 'דומיננטיות גברית' שלא שונה מהותית. תמיר וגלילי (Tamir and Galily, 2010) מחזקים גם הם תפיסה זו, וטוענים שעל אף השיפור הבולט, עדיין ספורט הוא מוסד חברתי המנציח ומשמר תפיסות מגדריות אי שוויוניות, נותן עדיפות לגברים ומסרב לקבל את ספורט הנשים כחלק אינטגרלי. בן פורת (2010) בוחן את המצב גם הוא ומגדיר אותו באופן דומה. הוא מסתכל מהצד של הנשים וטוען למצב של 'אוטונומיות יחסית': מצב בו ספורט הנשים מוגדר ותלוי בספורט הגברים ולמעשה לא מוגדר בפני עצמו אלא רק באופן יחסי.

בהתאם לגישה הרואה את התרבות כגורם העיקרי מאחורי פרקטיקות והסדרים חברתיים, גם השינוי היחסי ביחס לספורט נשים וספורטאיות חל בעקבות שינויים תרבותיים. כותבים רבים עסקו בסיבות מאחורי תופעה זו. חלקם זיהו השפעות פוליטיות שמקורן בעלייתן של תיאוריות פמיניסטיות שהחלו לקבל הכרה וחשיפה, יצאו נגד הדומיננטיות הגברית, תפיסת הגבריות כ'ברירת המחדל האנושית' ודחפו לשינוי יחסי הכח (Coakley, 1994; Pringle, 2017). גלילי (2009) מציין את כניסתן של נשים למוסדות ההשכלה הגבוהה בארה"ב בהם הספורט הוא חלק מהותי ובלתי נפרד. קואקלי (Coakley, 1994) מציעה גורמים נוספים: חקיקה ממשלתית שעודדה ספורט נשים, הזדמנויות חדשות וסיקור נרחב יותר של ספורט נשים. לגבי החקיקה, מדובר בתקנה שעל פיה יש לתקצב באופן שווה ספורט גברים וספורט נשים. גם תמיר וגלילי (Tamir and Galily, 2010) מציינים תקנה זו כמחוללת שינוי. טיעון ההזדמנויות החדשות מתחבר לטיעון של גלילי ואחרים (2000) על פיו החל מסביבות שנות ה-50 של המאה הקודמת נשים החלו להפגין יותר ויותר נוכחות כספורטאיות כהכרח בגלל נוכחות הגברים במלחמת העולם והיעדרותם מהחיים